

JOOP ADMIRAAL SPEELT Z'N DEMENTE

Joop Admiraal speelt bij het Werkteater in de solo „U bent mijn moeder” zichzelf en zijn tachtigjarige, geestelijk/lichamelijk verslechterende moeder die hij elke zondag bezoekt. De (dubbel-)rol van zijn 44-jarige leven, een hoogtepunt in zijn toneelwerk dat in 1959 begon met zijn debuut bij de Nederlandse Comedie. Het is nooit te zeggen wanneer zich in een acteursloopbaan zo'n top voordoet. De meesten overkomt het zelfs nooit. Na talloze onontkoombare creaties

bij het Werkteater — waar hij sinds 1971 speelt — maakt deze moederrol alles los bij publiek (langdurige ovaties, persoonlijke dankbetuigingen van uiteenlopende aard) en pers (droomkritieken, interviews).

Alle voorstellingen dit seizoen van „U bent mijn moeder” (gemaakt met steun van Jan Ritsema, die regie-les geeft aan de Toneelschool) zijn uitverkocht. Iedereen wil erheen. Ruim plaats echter is er nog voor de laatste serie van „Bosch en Lucht”

(Carré 2-10 maart) waarin Joop Admiraal temidden van veertien collega's Coby speelt. Een ongetrouwd, artistiek aangeslagen macramé-type dat zich constant aan een sigaret en een bel inferieure cognac vasthoudt.

Vanaf half maart draait in ons land de nieuwe Werkteater-film „Een zwoele zomeravond” (regie Frans Weisz en Shireen Strooker) met Admiraal in een dubbelrol, baby en bejaarde.

'Als vrouw heb ik meer fantasie'

„U bent mijn moeder”: Ingeslagen als een bom!

„Ja”, zegt Joop Admiraal na even wachten. In het begin een man van weinig woorden, later spraakzamer. Aldoor vriendelijk. Hij lacht weinig en nooit luid. Een beminne-lijk mens. Beduusd van alle aandacht.

„Ik denk dat ik er nu wel overheen ben maar een paar dagen geleden dacht ik 'ik kan het niet meer'. Het is overgegaan tijdens de voorstelling... Als het nog 'ns gebeurt, misschien zeg ik dan gewoon 'Dames en heren het spijt mij maar vanavond kan ik het echt niet.' Iedereen verwacht zoveel... De kritieken, het elide vonden ze dat, een moeder en een zoon. Dat is tekenend voor de tijd.”

Zou het een jaar jaar geleden belachelijk gevonden zijn?

„Dat geloof ik niet. Want het is wel echt wat ik doe. Maar iedereen vindt het zo mooi dat ik haar elke zondag bezoek. Dat plichtsbeseft. Dat ik dat allemaal voor haar over heb. Ik vind het wel raar dat dat zo opvalt. Dat zou toch gewoon moeten zijn. Die reactie had ik niet verwacht. Toen ik eraan ging werken dacht ik dat het over euthanasia zou gaan. Dat je daar over ging denken. En daar gaat het ook om. Maar de moeder/zoon-relatie rijgt de grootste aandacht in de pers en de reactie van het publiek.”

Dick Swidde — die je uit je Nederlandse Comedie-tijd goed kent — heeft zijn moeder bij zich in huis genomen en tot haar dood verzorgd. Hij zei dat te dat voor zichzelf deed, als hij het niet had gedaan zou hij geen rust meer gehad hebben.”

„Precies”, zegt Joop Admiraal.

„Mijn moeder is zo vreselijk blij als ik er ben, dat krijg ik ervoor terug. Maar, duizenden mensen doen dat elke dag of elke zondag. En die het niet doen zeggen dat ze

door Hans Vogel

er alleen een soort regelmaat van maken. Je kunt ook elke eerste zondag van de maand gaan. Nou die is daar dan voor. Als je er bent en je bent er voor honderd procent en je geeft alle aandacht — want dat is het — dan krijg je het terug. Je ziet mensen soms zo echt opbezoek-zitten. Bij zieken ook. Die mensen verlaten zo'n tehuis machteloos, ze gaan schuldig weg. Ik heb mezelf geleerd er helemaal te zijn die zondag. En ik voel me de rest van de week niet schuldig omdat ik niet vaker ga. Ofschoon het maar een paar uurtjes zijn. En ik probeer er maar niet aan te denken dat het er — wanneer ik er niet bij haar ben — waarschijnlijk heel stil is. Hoewel m'n broer en 'n lieve kennis ook wekelijks komen.”

Al na de eerste 'werkavonden' (proefvoorstellingen) in het eigen theater aan het Kattengat loopt het storm voor Admiraals eerste solo. 's Morgens vroeg staan de mensen in de rij, en er worden er meer weggestuurd dan er kaartjes bemachtigen.

„Iedereen belt op. Het Kattengat wordt gek en ik ook”, zegt hij. Want alle vrienden en bekenden willen ook komen. De belangstelling noemt Admiraal „een beetje genant voor mij”. Hij is er niet aan gewend en zal er gezien zijn karakter ook nooit aan wennen.

Maar het is toch ook je vak om het om half negen te doen:

„Het is eigenlijk zoals toneelspe- len zou moeten zijn. Soms heb je meer houvast. Als ik haar, m'n moeder, niet ben is het mannetjes- makerij. Ik geloof wel dat ik er ver in ga, ik doe het niet op safe. Op m'n techniek alleen kan ik het niet. Die gebruik ik wel. Een voorbeeld: In „Een zwoele zomeravond” was

dat ik m'n stem niet kapot moest maken. Ik ging daarover nadenken en dat krijsen ging toen niet meer, ik werd hees. Het lukte pas weer als ik dacht; ik ben baby en die huult zo. Niet denken; het is 't beste om m'n huig los te laten en zo. Het moet je gewoon overkomen. Als ik

Admiraal: „Ik dacht altijd, ik ben er om de mensen aan het huilen te maken.”

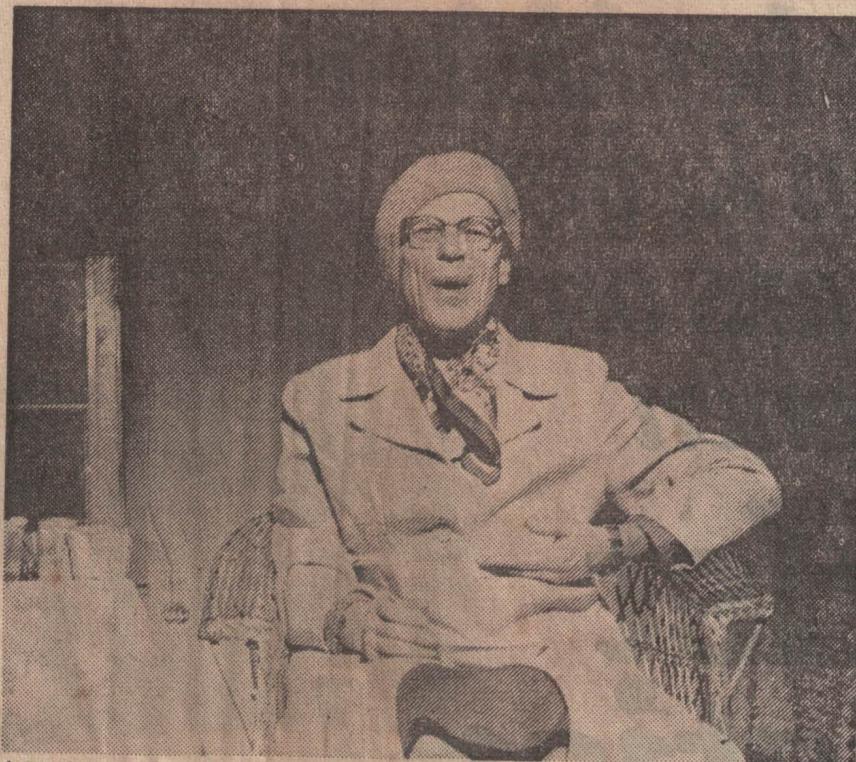
FOTO PETER ELLENBAAS

m'n moeder niet bij de hand — in me — heb wordt 't niets, dan is het „oud vrouwtje” spelen.

Zijn solo blijft een teken dat er bij het Werkteater wat verandert. Dreigde de groep niet een toneel- instituut te worden zoals er al zo- veel zijn?

„Ja, beslist. De verandering die dat tegen moet gaan is: we zijn individualistischer geworden. We zitten nu in een soort overgangssi- tuatie. In het begin wilde ik niet dat er een diepste verandering

MOEDER BIJ 'T WERKTEATER

Joop Admiraal — hier als zijn moeder — werkt aan een nieuwe rol: „Ik ga nu een vrouw spelen die heel dicht bij mezelf ligt.“

FOTO RIA V.D. WOUDE

eentje ging doen! En Helmert Woudenberg doet nu alleen „Dokter Tom“ vanaf 2 maart op het Kattengat.

Joop Admiraal speelt bij het Werkteater geregeld een vrouwrol. Hij zegt zich psychisch vrouw te voelen „en als vrouw heb ik meer fantasie“. Lijkt hij op zijn moeder?

„Ik lijk op mijn vader en mijn moeder. Mijn vader was gevoelig, hilde om 'n hoorspel. Ja, een keer heel erg toen het over jodenvervolging in de oorlog ging. Maar zij is 'n beetje de nuchtere kant in mij. Ik huil wel om films... tranen tot in m'n nek. Het scherpe dat ik in sommige rollen heb is ook van haar. Dat speel ik in mensen die nuchter dingen doorprikken en dat wordt dan meestal humoristisch. De moeder in Toestanden was m'n eigen moeder op 't negatiefst. In Je moet ermee leven was ik meer m'n vader...“

Hoe speelde hij vroeger, ook die eigenschappen bij zichzelf naar voren halend?

„Vroeger speelde ik alleen maar jonge jongens. Veel drama, dan dacht je daar niet zo aan. Ik dacht altijd; ik ben er om de mensen aan het hullen te maken. Bij het Werkteater gingen ze ook om me lachen, ik wist niet dat ik dat in me had.“

Hoe gaat bij het Werkteater een rol?

„Daar is geen regel voor. Voor Coby in „Bosch en Lucht“ vond ik eerst in 'n hoek een oud prulke. Ik dacht dat is het. Ik ben ermee in bad gaan zitten om 't op m'n hoofd te wassen, het in vorm te krijgen. Cas Enklaar wist een truitje voor me. Langzamerhand wist ik hoe ze eruitzag. Maar toen kon ze nog niet

praten... Ik wist wel hoe ze dacht, maar in 't begin zei ik heel weinig. Tijdens onze Duitslandtournee afgelopen zomer is haar stem zwaarder geworden. Shireen adviseerde me dat en door dat Duits ging dat ook beter. En is ze veel meer schor. Meestal blijf je met je rol doorgaan, dat is ook het leuke. Onze voorstellingen worden allemaal alleen maar beter omdat je 't nieuw probeert te houden. Bij ons wacht je nooit op je „wacht“, want die is er soms niet. Bij ons is niets heilig, want het is je eigen tekst, je eigen woorden. Je speelt het karakter dat je zelf hebt verzonnen, dus je denkt als die persoon en je staat nooit zonder tekst. Zo wordt het nooit een kopie.“

Hij vertelt over zijn jonge jaren in de Betuwe. Hij kon een beetje tekenen, wilde mode-ontwerper worden, „maar dat stond niet zo hoog aangeschreven.“ Ging naar de Kunstnijverheidsschool in Amsterdam en kwam door toedoen van Rob van Reyn op de Toneelschool.

„Ik ging op de Toneelschool altijd voorwaardelijk over. Er kwam niets uit me hè... Ze hadden ook groot gelijk, ik gaf me niet.“ Met Ank van der Moer — zijn spellerares — had hij grote binding herinnert hij zich. „Die heeft het meeste bij me eruit gehaald. Bij Ton Lutz leerde ik ook heel veel, maar Ank... die ging voor je staan en brak je open en omdat ik zo gesloten was... Ze gaf me rollen die emotie hadden. Later hoorde ik dat zij iets in me zag, dat ik overging, voorwaardelijk, omdat zij me de hand boven het hoofd hield.“

Het contact met de collega's van vroeger is spaarzaam, maar als het er is is het goed. „De mensen zijn altijd heel aardig tegen me.“ Hij ziet wel eens iets buiten de deur

van het Kattengat („niet genoeg“) en vindt dan soms „dingen ook echt hier wel mooi.“ Maar toen hij Gross und Klein van Botho Strauss in de filmversie van Peter Stein zag, dacht hij „wat wij doen is niks!“ Pina Bausch van wie hij op de tv danstheater zag vindt hij ook fantastisch: „Dat heeft invloed op me. Ik styleer soms van de ene naar de andere beweging. Dat mag denk ik. Een beweging iets dramatisch geven. Ik zag destijds op de tv al: die mensen dansen niet zomaar, die dansen omdat ze iets moeten vertellen. Dat is de juiste instelling.“

Voorbeelden

Grote voorbeelden in Nederland?

„Mary Dresselhuys en Marja Kok.“

Hijzelf toont zich sterker dan ooit een groot acteur in 'U bent mijn moeder'.

Hij weet even geen reactie. Dan: „Je maakt 't zelf, je kunt je eisen wel hoog stellen maar je komt soms ergens niet uit. Toch moet je steeds zorgen dat 't goed komt. Dat het nu gelukt is dank ik mede aan Jan Ritsema.“

Pauze. De hond slaapt zwaar ademend, de katten gaan fanatiek door zich nog schoner te likken. En dan zegt Joop Admiraal:

„Met Gerard Thoolen (en Jan Ritsema) maak ik nu een programma over twee vrouwen. In het begin zoek je een karikatuur die je dan wel invult. De vrouwen die ik heb gespeeld zijn wel leuk, wel herkenbaar geworden. Maar ik probeer me nu voor te stellen als ik niet als man maar als vrouw zou zijn. En geen actrice maar een gewone getrouwde, gescheiden vrouw die met haar schoonzuster — Gerard — samenwoont. Ik probeer een vrouw te vinden die ik zou kunnen zijn maar ik weet 't nog steeds niet. Dan loop ik door de stad en dan denk ik; moet ik 't uit een ander halen? Nee!“

Wat is de aanleiding voor 'Jo en Geer op zoek naar de Lieve Heer' (werktitel).

„Ik wou altijd nog graag een vrouw spelen die heel dicht bij mezelf ligt. Dit wordt een tragi-komedie. Jo zit in de Vut. Ze geeft op dat er nog een huwelijk inzit maar als zich de gelegenheid zou voordoen... Het heeft met mijn leven te maken. Gerard kon niet tegen het alleenzijn en ik... We hebben geen verhouding maar we hebben het wel leuk en dat zetten we eigenlijk om in 'n voorstelling. We gebruiken de realiteit. Twee jaar geleden dacht ik; ik zie geen verhouding maar dat kan ik niet volhouden. Nu denk ik: ik kan wel alleen zijn maar ik vind het ook bijzonder prettig dat Gerard hier is.“

Waarom speelt hij een vrouw en niet zichzelf?

„Omdat ik... een man spelen daar vind ik niks aan.“